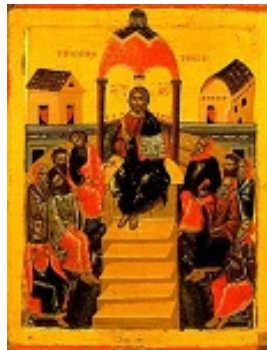

Ορθόδοξος Συναξαριστής :: <https://www.saint.gr>

Μεσοπεντηκοστή

Επισκεφτείτε τον ιστοχώρο μας στην διεύθυνση: <http://www.saint.gr/1572/saint.aspx> για περισσότερες πληροφορίες για τον βίο (ονόματα, βίντεο, ακολουθίες, φωτογραφίες κτλ) καθώς και για τυχών ενημερώσεις - διορθώσεις.

Τελευταία ενημέρωση βιογραφίας: N/A
Δημιουργία εγγράφου: 25/04/2025 18:15:33

Σύνοψη

Τύπος εορτής: Εορτάζει 24 ημέρες μετά το Άγιο Πάσχα.

Ημ/νια Βίου: N/A

Βιογραφία

Ἐστὼς διδάσκει τῆς ἑορτῆς ἐν μέσῳ,
Χριστὸς Μεσσίας τῶν διδασκάλων μέσον.

Την Τετάρτη μετὰ την Κυριακή του Παραλύτου πανηγυρίζει η Εκκλησία μας μία μεγάλη δεσποτική εορτή, την εορτή της Μεσοπεντηκοστής. Τα βυζαντινά χρόνια, η εορτή της Μεσοπεντηκοστής ήταν η μεγάλη εορτή της Μεγάλης Εκκλησίας της Κωνσταντινουπόλεως και συνέτρεχαν κατ' αυτή στον μεγάλο ναό πλήθη λαού. Δεν έχει κανείς παρά να ανοίξει την Ἐκθεση της Βασιλείου Τάξεως (Κεφ. 26) του Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου για να δει το επίσημο τυπικό του εορτασμού, όπως ετελείτο μέχρι την Μεσοπεντηκοστή του έτους 903 μ.Χ. στον ναό του Αγίου Μωκίου στην Κωνσταντινούπολη, μέχρι δηλαδή την ημέρα που έγινε η απόπειρα κατά της ζωής του αυτοκράτορα Λέοντα ΣΤ' του Σοφού (11 Μαΐου 903 μ.Χ.). Εκεί υπάρχει μία λεπτομερής περιγραφή του λαμπρού πανηγυρισμού, που καταλαμβάνει ολόκληρες σελίδες και καθορίζει με την γνωστή παράξενη βυζαντινή ορολογία, πως ο αυτοκράτωρ το πρωί της εορτής με τα επίσημα βασιλικά του ενδύματα και την συνοδεία του ξεκινούσε από το ιερό παλάτι για να μεταβεί στον ναό του αγίου Μωκίου, όπου θα ετελείτο η θεία λειτουργία. Σε λίγο έφθανε η λιτανεία με επί κεφαλής τον πατριάρχη, και βασιλεύς και πατριάρχης εισήρχοντο επισήμως στον ναό. Η θεία λειτουργία ετελείτο με την συνήθη στις μεγάλες εορτές βυζαντινή μεγαλοπρέπεια. Μετά από αυτήν ο αυτοκράτωρ παρέθετε πρόγευμα, στο οποίο έπαιρνε μέρος και ο πατριάρχης. Και πάλι ο βασιλεύς υπό τις επευφημίες του πλήθους «Εἰς πολλοὺς καὶ ἀγαθοὺς χρόνους ὁ Θεὸς ἀγάγει τὴν βασιλείαν ὑμῶν» και με πολλούς ενδιαμέσους σταθμούς επέστρεφε στο ιερό παλάτι.

Αλλά και στα σημερινά μας λειτουργικά βιβλία, στο Πεντηκοστάριο, βλέπει κανείς τα ίχνη της παλαιάς της λαμπρότητας. Παρουσιάζεται σαν μία μεγάλη δεσποτική εορτή, με τα εκλεκτά της τροπάρια και τους διπλούς της κανόνες, έργα των μεγάλων υμνογράφων, του Θεοφάνους και του Ανδρέου Κρήτης, με τα αναγνώσματά της και την επίδραση της στις προ και μετά από αυτήν Κυριακές και με την παράταση του εορτασμού της επί οκτώ ημέρες κατά τον τύπο των μεγάλων εορτών του εκκλησιαστικού έτους.

Ποιό όμως είναι το θέμα της ιδιορρύθμου αυτής εορτής; Όχι πάντως κανένα γεγονός της ευαγγελικής ιστορίας. Το θέμα της είναι καθαρά εορτολογικό και θεωρητικό. Η Τετάρτη της Μεσοπεντηκοστής είναι η 25η από του Πάσχα και η 25η προ της Πεντηκοστής ημέρα. Σημειώνει το μέσον της περιόδου των 50 μετά το Πάσχα εορτάσιμων ημερών. Είναι δηλαδή ένας σταθμός, μία τομή. Ωραία το τοποθετεί το πρώτο τροπάριο του εσπερινού της εορτής:

«Πάρεσιν ἢ μεσότης ἡμερῶν,

τῶν ἐκ σωτηρίου ἀρχομένων ἐγέρσεως

Πεντηκοστῆ δέ τῆ θεία σφραγιζομένων,

καὶ λάμπει τὰς λαμπρότητας

ἀμφοτέρωθεν ἔχουσα

καὶ ἐνοῦσα τὰς δύο

καί παρεῖναι τήν δόξαν προφαίνουσα

τῆς δεσποτικῆς ἀναλήψεως σεμνύνεται».

Χωρίς δηλαδή να έχει δικό της θέμα η ημέρα αυτή συνδυάζει τα θέματα, του Πάσχα ἀφ' ενός και της επιφοιτήσεως του Αγίου Πνεύματος ἀφ' ετέρου, και «προφαίνει» την δόξα της ἀναλήψεως του Κυρίου, που θα εορτασθεῖ μετά ἀπό 15 ἡμέρες. Ακριβῶς δε αὐτό το μέσον των δύο μεγάλων εορτῶν ἔφερε στο νου και ἕνα εβραϊκό ἐπίθετο του Κυρίου, το «Μεσσίας». Μεσσίας στα ἑλληνικά μεταφράζεται Χριστός. Αλλά ηχητικά θυμίζει το μέσον. Ἐτσι και στα τροπάρια και στο συναξάρι της ἡμέρας η παρετυμολογία αὐτή γίνεται ἀφορμή να παρουσιασθεῖ ο Χριστός σαν Μεσσίας - μεσίτης Θεοῦ και ἀνθρώπων, «μεσίτης καί διαλλάκτης ἡμῶν καί τοῦ αἰωνίου αὐτοῦ Πατρός». «Διά ταύτην τήν αἰτίαν τήν παροῦσαν ἑορτήν ἑορτάζοντες καί Μεσοπεντηκοστήν ὀνομάζοντες τόν Μεσσίαν τε ἀνυμνοῦμεν Χριστόν», σημειώνει ο Νικηφόρος Ἐανθόπουλος στο συναξάρι. Σ' αὐτό βοήθησε και η ευαγγελική περικοπή, που ἐξελέγη για την ἡμέρα αὐτή (Ιω. 7, 14-30). Μεσοῦσης της εορτῆς του Ιουδαϊκού Πάσχα ο Χριστός ἀνεβαίνει στο ιερό και διδάσκει. Η διδασκαλία Του προκαλεῖ τον θαυμασμό, ἀλλά και ζωηρά ἀντιδικία μεταξύ αὐτοῦ και του λαοῦ και των διδασκάλων. Είναι Μεσσίας ο Ιησούς η δεν είναι; Είναι η διδασκαλία του Ιησοῦ ἐκ Θεοῦ ἢ δεν είναι; Νέο λοιπόν θέμα προστίθεται: ο Χριστός είναι διδάσκαλος. Αὐτός που ἐνώ δεν ἔμαθε γράμματα κατέχει το πλήρωμα της σοφίας, γιατί είναι η Σοφία του Θεοῦ η κατασκευάσασα τον κόσμο. Ακριβῶς ἀπό αὐτόν τον διάλογο ἐμπνέεται μεγάλο μέρος της ὑμνογραφίας της εορτῆς. Εκείνος που διδάσκει στον ναό, στο μέσον των διδασκάλων του Ιουδαϊκού λαοῦ, στο μέσον της εορτῆς, είναι ο Μεσσίας, ο Χριστός, ο Λόγος του Θεοῦ. Αὐτός που ἀποδοκιμάζεται ἀπό τους δήθεν σοφοῦς του λαοῦ Του είναι η του Θεοῦ Σοφία. Εκλέγομε ἕνα ἀπό τα πιο χαρακτηριστικά τροπάρια, το δοξαστικό των ἀποστίχων του εσπερινοῦ του πλ. δ' ἤχου:

«Μεσοῦσης τῆς ἑορτῆς

διδάσκοντός σου, Σωτήρ,

ἔλεγον οἱ Ἰουδαῖοι·

Πῶς οὗτος οἶδε γράμματα, μή μεμαθηκώς;

ἀγνοοῦντες ὅτι σύ εἶ ἡ Σοφία

ἢ κατασκευάσασα τόν κόσμον.

Δόξα σοι».

Λίγες σειρές πιο κάτω στο Ευαγγέλιο του Ιωάννου, αμέσως μετά την περικοπή που περιλαμβάνει τον διάλογο του Κυρίου με τους Ιουδαίους «Τῆς ἑορτῆς μεσοῦσης», ἔρχεται ἕνας παρόμοιος διάλογος, που ἔλαβε χώρα μεταξύ Χριστοῦ και των Ιουδαίων «τῆ ἑσχάτῃ ἡμέρᾳ τῆ μεγάλης τῆς ἑορτῆς», δηλαδή κατά την Πεντηκοστή. Αυτὸς ἀρχίζει με μίᾳ μεγαλήγορο φράση του Κυρίου. «Ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρὸς με καὶ πινέτω. ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ρεύσουσιν ὕδατος ζῶντος» (Ιω. 7, 37-38). Καὶ σχολιάζει ὁ Ευαγγελιστὴς. «Τοῦτο δὲ εἶπε περὶ τοῦ Πνεύματος, οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν» (Ιω. 7, 39). Δεν ἔχει σημασία ὅτι οἱ λόγοι αὐτοῦ του Κυρίου δεν ἐλέχθησαν κατά την Μεσοπεντηκοστή, ἀλλὰ λίγες ἡμέρες ἀργότερα. Ποιητικὴ ἀδεία μπήκαν στο στόμα του Κυρίου στην ομιλία Του κατά την Μεσοπεντηκοστή. Ταίριαζαν ἐξ' ἄλλου τόσο πολὺ με τὸ θέμα τῆς εορτῆς. Δεν μπορούσε νὰ βρεθῆῖ πιο παραστατικὴ εἰκόνα γιὰ νὰ δειχθῆῖ ὁ χαρακτήρας του διδασκτικοῦ ἔργου του Χριστοῦ. Στο διψασμένο ἀνθρώπινο γένος ἡ διδασκαλία του Κυρίου ἦλθε σαν ὕδωρ ζων, σαν ποταμὸς χάριτος που δρόσισε τὸ πρόσωπο τῆς γῆς. Ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ πηγὴ τῆς χάριτος, του ὕδατος του ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον, που ξεδιψᾷ καὶ ἀρδεύει τὶς συνεχόμενες ἀπὸ βασιανιστικὴ δίψα ψυχές των ἀνθρώπων. Που μεταβάλλει τους πίνοντας σε πηγές. «Ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ρεύσουσι ὕδατος ζῶντος» (Ιω. 7, 38). «Καὶ γενήσεται αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον», εἶπε στὴν Σαμαρείτιδα» (Ιω. 4, 14). Που μετέτρεψε τὴν ἔρημο του κόσμου σε θεοφύτευτο παράδεισο αειθαλῶν δένδρων φυτεμένων παρά τας διεξόδους των υδάτων του ἀγίου Πνεύματος. Τὸ γόνιμο αὐτὸ θέμα ἔδωσε νέες ἀφορμές στην ἐκκλησιαστικὴ ποιήση καὶ στόλισε τὴν εορτὴ τῆς Μεσοπεντηκοστῆς με ἐξαίρετους ὕμνους. Διαλέγομε τρεῖς, τους πιο χαρακτηριστικούς: Τὸ κάθισμα του πλ. δ' ἤχου πρὸς τὸ «Τὴν Σοφίαν καὶ Λόγον», που ψάλλεται μετὰ τὴν γ' ὠδὴ του κανόνος στην ἀκολουθία του ὀρθρου:

«Τῆς σοφίας τό ὕδωρ καὶ τῆς ζωῆς

ἀναβρύζων τῷ κόσμῳ, πάντας, Σωτήρ,

καλεῖς τοῦ ἀρύσασθαι

σωτηρίας τὰ νάματα·

τόν γάρ θεῖον νόμον σου

δεχόμενος ἄνθρωπος,

ἐν αὐτῷ σβεννύει

τῆς πλάνης τούς ἄνθρακας.

Ἵθεν εἰς αἰῶνας

οὐ διψήσει, οὐ λήξει

τοῦ κόρου σου δέσποτα, βασιλεῦ ἐπουράνιε.

Διὰ τοῦτο δοξάζομεν

τό κράτος σου, Χριστέ ὁ Θεός,

τῶν πταισμάτων ἄφεσιν αἰτούμενοι

καταπέμψαι πλουσίως

τοῖς δούλοις σου».

Το απολυτίκιο και το κοντάκιο της εορτής, το πρώτο του πλ. δ' και το δεύτερο του δ' ήχου:

«Μεσούσης τῆς ἐορτῆς

διψῶσάν μου τήν ψυχὴν

εὐσεβείας πότισοννάματα·

ὅτι πᾶσι, Σωτήρ ἐβόησας·

Ὁ διψῶν ἐρχέσθω πρός με καί πινέτω.

Ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς, Χριστέ ὁ Θεός, δόξα σοι».

«Τῆς ἐορτῆς τῆς νομικῆς μεσαζούσης

ὁ τῶν ἀπάντων ποιητῆς καί δεσπότης

πρός τοὺς παρόντας ἔλεγε, Χριστέ ὁ Θεός·

Δεῦτε καί ἀρύσασθαι ὕδωρ ἀθανασίας.

Ὅθεν σοι προσπίπτομεν καί πιστῶς ἐκβοῶμεν·

Τοὺς οἰκτιρμούς σου δώρησαι ἡμῖν,

σύ γάρ ὑπάρχεις πηγὴ τῆς ζωῆς ἡμῶν».

Και τέλος το ἀπαράμιλλο εξαποστειλάριο της εορτής:

«Ὁ τόν κρατῆρα ἔχων

τῶν ἀκενώτων δωρεῶν,

δός μοι ἀρύσασθαι ὕδωρ

εἰς ἄφεσιν ἀμαρτιῶν·

ὅτι συνέχομαι δίψη,

εὐσπλαγγνε μόνε οἰκτίρμον».

Αυτή με λίγα λόγια είναι η εορτή της Μεσοπεντηκοστής. Η έλλειψη ιστορικού υποβάθρου της στέρησε τον απαραίτητο εκείνο λαϊκό χαρακτήρα, που θα την έκανε προσφιλή στον πολύ κόσμο. Και το εντελώς θεωρητικό της θέμα δεν βοήθησε τους χριστιανούς, που δεν είχαν τις απαραίτητες θεολογικές προϋποθέσεις, να ξεπεράσουν την επιφάνεια και να εισδύσουν στην πανηγυριζόμενη δόξα του διδασκάλου Χριστού, της Σοφίας και Λόγου του Θεού, της πηγής του ακενώτου ύδατος. Συνέβη με αυτή κάτι ανάλογο με εκείνο που συνέβη με τους περίφημους ναούς της του Θεού Σοφίας, που αντί να τιμώνται στο όνομα του Χριστού ως Σοφίας του Θεού, προς τιμήν του οποίου ανεγέρθησαν, κατήντησαν, για τους ιδίους λόγους, να πανηγυρίζουν στην εορτή της Πεντηκοστής η του αγίου Πνεύματος η της αγίας Τριάδος η των Εισοδίων η της Κοιμήσεως της Θεοτόκου η και αυτής της μάρτυρος Σοφίας και των τριών θυγατέρων της Πίστεως, Ελπίδος και Αγάπης.

Λειτουργικά κείμενα

Απολυτίκιον

Ἦχος πλ. δ'.

Μεσοῦσης τῆς ἑορτῆς διψῶσάν μου τήν ψυχὴν εὐσεβείας πότισοννάματα· ὅτι πᾶσι, Σωτήρ ἐβόησας· Ὁ διψῶν ἐρχέσθω πρὸς με καὶ πινέτω. Ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς, Χριστέ ὁ Θεός, δόξα σοι.

Κοντάκιον

Ἦχος δ'.

Τῆς ἑορτῆς τῆς νομικῆς μεσαζούσης ὁ τῶν ἀπάντων ποιητῆς καὶ δεσπότης πρὸς τοὺς παρόντας ἔλεγες, Χριστέ ὁ Θεός· Δεῦτε καὶ ἀρύσασθαι ὕδωρ ἀθανασίας. Ὅθεν σοι προσπίπτομεν καὶ πιστῶς ἐκβοῶμεν· Τοὺς οἰκτιρμούς σου δώρησαι ἡμῖν, σύ γάρ ὑπάρχεις πηγὴ τῆς ζωῆς ἡμῶν.

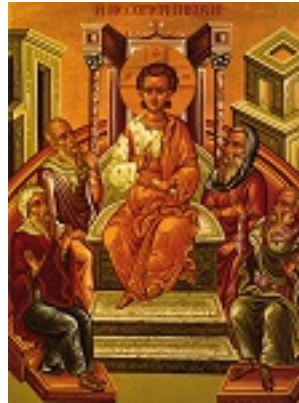
Μεγαλυνάριον

Μεσοῦσης ἐπέστης τῆς ἑορτῆς, Οἰκτίρμων διδάσκων, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Ἱεροῦ, δεῦτε οἱ διψῶντες, προσέλθετε καὶ ὕδωρ, ἐκ τῆς πηγῆς τῶν ὄλων, πάντες ἀρύσασθε.

Αγιογραφίες / Φωτογραφίες

Μεσοπεντηκοστή - πρώτο μισό
18ου αι. μ.Χ. - Σκήτη Αγίας Άννης,
Άγιον Όρος

Μεσοπεντηκοστή

Μεσοπεντηκοστή

Μεσοπεντηκοστή

Μεσοπεντηκοστή - Ι.Ν. Ζωοδόχου
Πηγής, Λαρίσης
(www.panagialarisis.gr)

Ναός της του Θεού Σοφίας -
Βασιλειος Μπρούσαλης - Αγία Τριάς
Νέου Ηρακλείου

